

Araştırma Makalesi/ Research Article

15-49 Yaş Evli Kadınların Aile Planlamasına İlişkin Tutumlarının Belirlenmesi

Determination of Attitudes of 15-49 Age Married Women towards Family Planning

Feyza Nazik¹ Şule Mumcu¹ Mehtap Sönmez² Ayşe Nur Yılmaz³ Özlem Doğan Yüksekol³

¹ Bingöl Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü, Bingöl, TÜRKİYE

² Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü, Kahramanmaraş, TÜRKİYE

³ Fırat Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Ebelik Bölümü, Elâzığ, TÜRKİYE

Geliş tarihi/ Date of receipt: 16/02/2021

Kabul tarihi/ Date of acceptance: 15/07/2021

© Ordu University Faculty of Health Sciences, Department of Nursing, Turkey, Published online: 26/12/2021

ÖZ

Amaç: Bu araştırma, 15-49 yaş evli kadınların aile planlamasına ilişkin tutumlarını belirlemek amacıyla yapıldı.

Yöntem: Kesitsel-tanımlayıcı tipte olan araştırmanın örneklemini, Nisan-Haziran 2019 tarihleri arasında, Türkiye'nin doğusunda bulunan bir ilde çalışmaya katılmayı kabul eden 323 kadın oluşturdu. Veriler, "Kişisel Bilgi Formu" ve "Aile Planlaması Tutum Ölçeği (APTÖ)" ile toplandı. Verilerin analizinde tanımlayıcı istatistikler, bağımsız gruplarda t testi ve tek yönlü varyans analizi kullanıldı.

Bulgular: Kadınların "APTÖ" puan ortalaması 109.1±18.7'dir. "Toplumun Aile Planlamasına İlişkin Tutumu", "Aile Planlaması Yöntemlerine İlişkin Tutum" ve "Doğuma İlişkin Tutum" alt ölçeklerinden alınan puan ortalamaları sırası ile 48.8±10.1, 35.1±6.5 ve 25.1±5.4'tür. Okuma-yazma bilmeyen kadınların APTÖ puan ortalamaları 100.2±19.0, üniversite mezunlarının 125.2±18.4'tür (p<0.05). Çekirdek ailede yaşayan kadınların APTÖ puan ortalaması 110.6±18.8, geleneksel ailede yaşayan kadınların APTÖ ortalaması 101.8±16.8'dir (p<0.05). Hiç doğum yapmayan, aile planlaması konusunda danışmanlık alan ve modern yöntem kullanan kadınların APTÖ puan ortalaması, 3 ve üzerinde doğum yapmış, aile planlaması danışmanlığı almamış ve geleneksel yöntem kullanan kadınların APTÖ puan ortalamasından yüksektir (p<0.05). İstenmeyen gebelik ve isteyerek düşük yapma ile APTÖ puan ortalaması arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmamıştır (p>0.05).

Sonuç: Araştırmanın sonucunda, kadınların aile planlaması yöntem kullanmaya yönelik tutumlarının olumlu ancak yeterli düzeyde olmadığı, eğitim düzeyi yüksek, çekirdek ailede yaşayan, çalışan ve daha önce aile planlaması danışmanlık hizmeti alan kadınların APTÖ puan ortalamalarının daha yüksek olduğu saptandı. Bu sonuçlar doğrultusunda, toplumda aile planlamasına olumlu tutum geliştirilmesi için verilecek eğitimlerde; eğitim düzeyi düşük olan, geniş aile yapısına sahip olan, çocuk sayısı fazla olan ve aile planlaması konusunda bilgi almayan kadınlara öncelik verilmesi önerilebilir.

Anahtar Kelimeler: Tutum, aile planlaması, kadın

ABSTRACT

Objective: This research was conducted to determine the attitudes of married women aged 15-49 towards family planning.

Methods: The sample of the research is cross-sectional, between April-June 2019 to participate in a province in the east of Turkey has created 323 women who accepted. The data were collected using "Personal Information Form" and "Family Planning Attitude Scale. Descriptive statistics, independent groups t-test and one-way analysis of variance were used in data analysis.

Results: Women's FPAS mean score is 109.1±18.7. The mean scores obtained from the subscales of society's attitude towards family planning, attitude towards family planning methods and attitude towards birth were 48.8±10.1, 35.1±6.5 and 25.1±5.4, respectively. FPAS mean score of illiterate women is 100.2±19.0, university graduates are 125.2±18.4 (p<0.05). The mean APTÖ score of women living in a nuclear family is 110.6±18.8, and the mean of women living in a traditional family is 101.8±16.8. Women who never gave birth, received consultancy about family planning and used modern methods, mean FPAS score average of women who gave birth to 3 or more, did not receive family planning counseling, and used traditional methods (p<0.05). There is no significance between unintended pregnancy and induced miscarriage and FPAS score (p>0.05).

Conclusion: As a result of the study, it was determined that women's attitudes towards using family planning methods were not at a positive but sufficient level, women with a high level of education, living in the nuclear family, working and previously receiving family planning counseling service had higher mean FPAS scores. In line with these results, in the trainings to be given to develop a positive attitude towards family planning in society; It may be suggested to give priority to women with a low level of education, an extended family structure, a high number of children and no information on family planning.

Keywords: Attitude, family planning, woman

ORCID IDs of the authors: NF: 0000-0003-3865-6868; MŞ: 0000-0002-1730-2721; SM: 0000-0001-6975-0262; YNA: 0000-0003-0489-7639; YDÖ: 0000-0002-1761-1479

Sorumlu yazar/Corresponding author: Dr. Öğr. Üyesi Ayşe Nur Yılmaz

Fırat Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Ebelik Bölümü, Elâzığ, TÜRKİYE

e-posta/e-mail: anucar@firat.edu.tr

* Bu çalışma, 4. Uluslararası 22. Ulusal Halk Sağlığı Kongresi'nde sözel bildiri olarak sunulmuştur (13-19 Aralık 2020).

Atf/Citation: Nazik F, Mumcu Ş, Sönmez M, Yılmaz AN, Doğan Yüksekol Ö. (2021). 15-49 Yaş evli kadınların aile planlamasına ilişkin tutumlarının belirlenmesi. Ordu Üniversitesi Hemşirelik Çalışmaları Dergisi, 4(3), 326-336. DOI: 10.38108/ouhcd.881578

Giriş

Kadın sağlığı üzerinde etkili olan en önemli faktörlerden biri doğurganlık özellikleridir. Yüksek doğurganlık oranları, riskli gebelik ve doğumlara yol açarak, anne-bebek sağlığına yönelik olumsuz sonuçlar oluşturabilecek riskleri artırmaktadır (Gözükara ve ark., 2015). Ülkemizde planlanmamış gebeliklerin fazlalığı, nüfus artış hızının ve anne-bebek ölüm oranlarının yüksekliği nedeniyle aile planlaması temel sağlık hizmetleri içinde sunulmaktadır (Egelioğlu Cetişli ve ark., 2020; Kul Uçtu ve ark., 2017). Aile planlaması, istenmeyen gebeliklerin ve aşırı doğurganlığın önüne geçerek anne-çocuk sağlığının korunmasını ve geliştirilmesini amaçlar. Ayrıca toplumun sağlık düzeyinin iyileştirilmesi ve yükseltilmesinde önemli rolü vardır (Ejder Apay ve ark., 2010; Gavas ve İnal 2019; Tezel ve ark., 2015). Aile planlaması hizmetlerinin anne ve çocuk sağlığı üzerine olumlu katkıları bilinmesine rağmen, ülkemizde aile planlaması yöntemi kullanma oranları hala istenen düzeyde değildir (Öztaş ve ark., 2015).

Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması (TNSA) 2018 verilerine göre, halen evli kadınların %30'u herhangi bir aile planlaması yöntemi kullanmamaktadır. Bu oran son beş yılda %4 artış göstermiştir. Bunun nedeni geri çekme ve rahim içi araç gibi yöntemlerin kullanımının azalmasıdır. Modern aile planlaması yöntemlerini kullananların oranı %49 iken geleneksel aile planlaması yöntemlerini kullananların oranı %21'dir. Bölgeler arası farklılıklara bakıldığında; modern yöntem kullanma oranlarının en düşük olduğu bölgenin Ortadoğu Anadolu bölgesi olduğu görülmektedir. Bu bölgede modern yöntem kullanım oranı %40.2 iken geleneksel yöntem kullanım oranı %26, yöntem kullanmayanların oranı ise %33.8'dir. Gebeliği önleyici yöntem kullanma oranlarının düşük olması nedeniyle istenmeyen gebelik ve istemli yapılan düşüklerin oranı her geçen gün artmaktadır. Türkiye'nin Doğu bölgesinde istenen doğurganlık hızı 2.6 iken toplam doğurganlık hızı 3.2'dir (TNSA, 2018). Kadının ruhsal ve fiziksel açıdan kendisini gebeliğe hazır hissedeceği zamana kadar istenmeyen bir gebelikten etkili bir şekilde korunması, kendisinin ve bebeğinin sağlığı için önem taşımaktadır (Egelioğlu Cetişli ve ark., 2020). Çünkü istenmeyen gebelikler ve buna bağlı olarak isteyerek yapılan düşükler önemli bir halk sağlığı sorunudur ve doğurganlık dönemindeki kadınların başlıca ölüm nedenleri arasında yer almaktadır (Şenoğlu ve ark., 2019).

Aile planlaması, sadece çocuk sayısının kısıtlanması ve nüfusun azaltılması olarak değerlendirilmemelidir. Uygun doğum aralığının ve doğum zamanının belirlenmesi hem anne-bebek sağlığını, hem de toplum sağlığını olumlu etkileyecektir (Bostancı, 2011). Aile planlaması yöntem kullanımını etkileyen pek çok faktör vardır (Gözükara ve ark., 2015). Türk toplumunda genellikle doğurganlığın kadının statüsünü artırdığına inanılmakta ve bu nedenle kadınlar aile planlaması yöntemlerini kullanmak istememektedir (Arslan ve ark., 2019). Literatür incelendiğinde, etkin aile planlaması yöntemi kullanmayı etkileyen faktörler arasında kadının ve çevresinde yaşayan bireylerin aile planlaması yöntemlerine ilişkin tutumlarının olduğu görülmektedir (Ayaz ve Yaman Efe, 2009; Ejder Apay ve ark., 2010; Gözükara ve ark., 2015; Örsal ve Kubilay, 2007; Tezel ve ark., 2015). Tutumların doğrudan olmasa da davranışları etkilediği bilinmektedir. Bireyin kendisinin ve çevresindeki kişilerin aile planlamasına yönelik tutumları, istenilen aile planlaması davranışını sağlamada önemli rol oynayabilmektedir (Tezel ve ark., 2015). Yapılan bir çalışmada, kadının öğrenim düzeyi, gelecekte çocuk isteme, gebelik sayısı, herhangi bir aile planlaması yöntemi duyma ve/veya kullanma gibi özelliklerin aile planlamasına yönelik tutumları etkilediği belirtilmektedir (Ayaz ve Yaman Efe, 2009). Bireylerin aile planlaması yöntemlerine yönelik tutumlarının belirlenmesi için öncelikle aile planlaması yöntemleri konusundaki düşünce, bilgi, inanç ve tutum farklılıklarının belirlenmesi gerekmektedir (Gözükara ve ark., 2015). Kadınların aile planlamasına yönelik olumlu tutumlarını davranışa dönüştürmek için, eğitim programlarının ve danışmanlık hizmetlerinin yaşanılan toplumun sosyo-ekonomik ve kültürel durumu göz önünde bulundurularak planlanması ve uygulanması gerekmektedir (Öngen ve Kırca, 2020). Aile planlaması hizmetlerini yürüten en önemli sağlık profesyonelleri ebeler ve hemşirelerdir. Kadınların, aile planlamasına ve doğurganlığa ilişkin tutumlarının, kullandıkları kontraseptif yöntemlerinin belirlenmesi planlanacak ebelik ve hemşirelik girişimlerine rehberlik edebilecektir. Bu araştırma, evli kadınların aile planlamasına ilişkin tutumlarını belirlemek amacıyla yapıldı.

Araştırma Soruları

• 15-49 yaş evli kadınların sosyo-demografik özellikleri aile planlamasına yönelik tutumlarını etkiler mi?

• 15-49 yaş evli kadınların bazı obstetrik özellikleri aile planlamasına yönelik tutumlarını etkiler mi?

Yöntem

Araştırmanın Türü

Araştırma kesitsel-tanımlayıcı tiptedir.

Araştırmanın Yeri

Araştırma Türkiye'nin doğusunda bulunan bir il merkezinde 15 Nisan-15 Haziran 2019 tarihleri arasında yapıldı.

Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

Araştırmanın evrenini il merkezinde yaşayan 15-49 yaş kadınlar oluşturdu. İl merkezinden rastgele seçilen üç Aile Sağlığı Merkezine kayıtlı olan evli kadınlara ev ziyaretleri ile anket formu uygulandı. 15-49 yaş kadınlara ulaşmada rastgele örneklem yöntemi kullanıldı. Örneklemi belirlemek için, %95 güven aralığında, aile planlaması kullanma sıklığı %70 (TNSA, 2018) alınarak evrendeki birey sayısı bilinmeyen örneklem yöntemi kullanıldı. Araştırma 15-49 yaş aralığında evli olan 323 kadın ile tamamlandı.

Araştırmaya dahil edilme kriterleri;

Araştırmaya katılmaya gönüllü olma,
Evli olma,
Psikiyatrik bir hastalığın olmaması
15-49 yaş grubunda olma olarak
İletişim probleminin olmaması olarak belirlendi.

Araştırmaya dahil edilmeme kriterleri;

Araştırmaya katılmaya gönüllü olmama,
Bekar olma,
Psikiyatrik bir hastalık varlığı,
15 yaş ve altında ve 50 yaş ve üzerinde olma
İletişimi engelleyecek bir problem varlığı olarak belirlendi.

Veri Toplama Form ve Araçları

Kişisel Bilgi Formu

Araştırmacılar tarafından literatür taranarak hazırlanan bu form, araştırmaya dahil edilen evli kadınların sosyodemografik (yaş, çalışma durumu, aile tipi, eğitim vb.) ve obstetrik özellikleri (ilk gebelik yaşı, yaşayan çocuk sayısı, spontan düşük, isteyerek düşük vb.) içeren 20 sorudan oluşmaktadır (Çakmak ve ark., 2015; Egelioglu Cetişli ve ark., 2020; Ejder Apay ve ark., 2010; Tezel ve ark., 2015)

Aile Planlaması Tutum Ölçeği

Aile Planlaması Tutum Ölçeği (APTÖ), Örsal ve Kubilay tarafından 2007 yılında geliştirilmiştir. Ölçek, 34 maddeden oluşmakta ve 5'li likert tiptedir. Ölçekteki her bir ifadenin 1'den 5'e kadar bir puanı vardır. Ölçekten toplamda 37-170 puan alınmaktadır.

Ölçekten alınan puanlar arttıkça aile planlaması tutumu da pozitif yönde artmaktadır. Ölçek "Toplumun Aile Planlamasına İlişkin Tutumu" (1.-15. maddeler), "Aile Planlaması Yöntemlerine İlişkin Tutum" (16.-26. maddeler) ve "Doğuma İlişkin Tutum" (27.-34. maddeler) olmak üzere üç alt boyuta sahiptir. Örsal ve Kubilay tarafından yapılan çalışmada ölçeğin Cronbach Alfa güvenilirlik kat sayısı 0.90'dır (Örsal ve Kubilay, 2007). Bu çalışma da Cronbach Alfa değeri 0.80 bulunmuştur.

Verilerin Toplanması

Veriler, araştırmaya katılmayı kabul eden kadınlarla araştırmacılar tarafından yüz yüze görüşme yöntemiyle toplandı. Verilerin toplanması her bir kadın için yaklaşık 10-15 dakika sürdü.

Verilerin Değerlendirilmesi

Verilerin kodlanması ve değerlendirilmesi SPSS 25.0 paket programı kullanılarak bilgisayar ortamında gerçekleştirildi. Verilerin analizinde tanımlayıcı istatistikler, bağımsız örneklem t testi ve tek yönlü varyans analizi kullanıldı. Sonuçlar % 95'lik güven aralığında, anlamlılık $p < 0.05$ düzeyinde değerlendirildi.

Bulgular

Tablo 1'de kadınların sosyo-demografik özelliklerine göre dağılımı verilmiştir. Kadınların yaş ortalamasının 33.3 ± 7.6 olduğu, %26.3'ünün ilkökul mezunu olduğu, %70.3'ünün çalışmadığı ve %83.3'ünün çekirdek ailede yaşadığı belirlendi. Kadınların eşlerine ait bilgiler incelendiğinde %28.8'inin lise mezunu olduğu saptandı (Tablo 1).

Tablo 1. Kadınların sosyo-demografik özelliklerine göre dağılımı (n=323)

Sosyo-Demografik Özellikler	Ort ± SS	
Yaş	33.3±7.6	
	n	%
Kadınların eğitim düzeyi		
Okuma-yazma bilmeyen	41	12.7
İlkokul mezunu	85	26.3
Ortaokul mezunu	69	21.4
Lise mezunu	67	20.7
Üniversite mezunu ve üzeri	61	18.9
Eşin Eğitim Düzeyi		
Okuma-yazma bilmeyen	10	3.1
İlkokul mezunu	76	23.5
Ortaokul mezunu	63	19.5
Lise mezunu	93	28.8
Üniversite mezunu ve üzeri	81	25.1
Çalışma durumu		
Çalışıyor	96	29.7
Çalışmıyor	227	70.3
Aile tipi		
Çekirdek aile	269	83.3
Geniş aile	54	16.7
Toplam	323	100.0

Tablo 2’de kadınların obstetrik ve aile planlamasına ilişkin özelliklerine göre dağılımı verildi. Kadınların ilk gebelik yaşı ortalamasının 22.9±4.1 olduğu ve %88.5’inin multigravida olduğu bulundu. Ayrıca yaşayan çocuk sayısı ortalaması 2.4±1.2 saptandı. Kadınların %21.7’sinin spontan düşük yaşadığı, %6.5’inin isteyerek düşük yaptığı ve %16.4’ünün istenmeyen gebelik yaşadığı belirlendi. Aile planlaması danışmanlığı alan kadınların oranının %34.7 olduğu, %56’sının herhangi bir kontrasepsiyon yöntemi kullanmadığı, %31.7’sinin halen gebe olduğu için herhangi bir yöntem kullanmadığı saptandı. Kadınların %63.5’i emzirmenin gebelikten koruduğunu ve %84.5’i ise küretajın bir aile planlaması yöntemi olarak kullanılmaması gerektiğini düşündüklerini belirtmişlerdir. Ayrıca kadınların %36.2’si rahim içi araç kullanmanın, %17’si kombine oral kontraseptif kullanmanın günah olduğunu düşündüklerini ifade etti (Tablo 2).

Tablo 3’de APTÖ toplamı ve alt boyutlarından alınabilecek en düşük ve en yüksek puanlar ile katılımcıların aldıkları en düşük ve en yüksek puan ve puan ortalamalarının dağılımı verilmiştir. Kadınların APTÖ’den aldıkları toplam puan ortalamasının 109.1±18.7, “Toplumun Aile Planlamasına İlişkin Tutumu” alt boyutundan aldıkları puan ortalamasının 48.8±10.1, “Aile Planlaması Yöntemlerine İlişkin Tutum” alt boyutundan aldıkları puan ortalamasının 35.1± 6.5 ve “Doğuma İlişkin Tutum” alt boyutundan aldıkları puan ortalamasının 25.1±5.4 olduğu saptandı (Tablo 3).

Tablo 3. Katılımcıların APTÖ toplam ve alt boyutları en düşük-en yüksek puanları ve puan ortalamaları (n=323)

	Alınabilecek Min-Max	Alınan Min- Max	Ort ± SS
APTÖ Toplam puanı	34-170	41-170	109.1±18.7
Toplumun aile planlamasına yönelik tutumu	15-75	20-75	48.8 ± 10.1
Aile planlaması yöntemlerine yönelik tutum	11-55	11-55	35.1 ± 6.5
Doğuma yönelik tutum	8-40	10-40	25.1 ± 5.4

Tablo 2. Kadınların obstetrik ve aile planlamasına ilişkin özelliklerine göre dağılımı

Özellikler	Ort ± SS	
İlk gebelik yaşı	22.9±4.1	
Yaşayan çocuk sayısı	2.4±1.2	
	n	%
Spontan düşük		
Evet	70	21.7
Hayır	253	78.3
İsteyerek düşük		
Evet	21	6.5
Hayır	302	93.5
İstenmeyen gebelik		
Evet	53	16.4
Hayır	270	83.6
Doğum sayısı		
Hiç doğum yapmamış	37	11.5
1-2	168	52.0
3 ve üzeri	118	36.5
Aile planlaması danışmanlığı alma		
Evet	112	34.7
Hayır	211	65.3
Herhangi bir kontrasepsiyon yöntemi kullanma		
Evet	142	44.0
Hayır	181	56.0
Aile planlaması yöntemi kullanmama nedenleri*		
Halen gebe olma	45	31.7
Çocuğum olsun istiyorum	39	27.5
Eşim yanımda değil	21	14.8
Eşim istemiyor	13	9.2
Sağlığım zararlı olduğunu düşünüyorum	13	9.2
Emzirdiğim için hamile kalmayacağımı düşünüyorum	11	7.6
Herhangi bir yöntemin günah olduğunu düşünme		
Evet	124	38.4
Hayır	199	61.6
Emzirmek gebelikten korur		
Evet	118	36.5
Hayır	205	63.5
Küretaj aile planlaması yöntemidir		
Evet	50	15.5
Hayır	273	84.5
Spiral kullanmanın günah olduğunu düşünme		
Evet	117	36.2
Hayır	206	63.8
Kombine oral kontraseptiflerin günah olduğunu düşünme		
Evet	55	17.0
Hayır	268	83.0

*Yöntem kullanan 142 kadın ve cevap vermek istemeyen 39 kadın analize alınmamıştır.

Tablo 4’ de sosyo-demografik özelliklere göre APTÖ puan ortalamasının dağılımı verilmiştir. Kadınların ve eşlerinin eğitim düzeyi yükseldikçe APTÖ puan ortalaması yükselmektedir. Benzer şekilde, çalışan ve çekirdek ailede yaşayan kadınların APTÖ puan ortalaması farklılık göstermektedir (Tablo 4).

Tablo 5’de kadınların obstetrik ve aile planlamasına ilişkin özelliklerine göre APTÖ puan ortalamasının dağılımı verilmiştir. Spontan düşük yapanların APTÖ puan ortalaması, spontan düşüğü olmayan kadınların APTÖ puan ortalamasından yüksektir ve aralarında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmuştur ($p<0.05$). Bu araştırmanın sonuçlarına göre, doğum sayısı fazla olan ve aile planlaması danışmanlığı almayan kadınlarda APTÖ puan ortalamaları istatistiksel olarak farklılık göstermektedir ($p<0.05$). Ayrıca herhangi bir aile planlaması yöntemi kullanmayan ya da geleneksel yöntem kullanan kadınlarda da APTÖ puan ortalamaları anlamlı olarak farklıdır (Tablo 5).

Tartışma

Kadınların istediği zaman, istediği sayıda ve istediği aralıklarla gebe kalmak istemesi en doğal hakkıdır. Ancak bu durum kadınların aile planlaması hakkında yeterli ve doğru bilgi sahibi olması ile mümkündür. TNSA 2018 verilerine göre, ülkemizde evli kadınların %12’sinin karşılanmamış aile planlaması ihtiyacı olduğu saptanmıştır (TNSA, 2018). Yapılan bu çalışmada aile planlaması danışmanlığı alan kadınların oranı %34.7 olduğu ve %56.0’ının herhangi bir kontrasepsiyon yöntemi kullanmadığı saptandı (Tablo 2). Benzer şekilde, Tezel ve arkadaşlarının 2015 yılında yaptıkları çalışmada, kadınların %46.7’si herhangi bir aile planlaması yöntemi kullanmadığını belirtmiştir (Tezel ve ark., 2015). Araştırma bulgusu çalışma ile benzerlik göstermektedir.

Etkili bir aile planlaması yöntemi kullanmanın yararlarının kadınlara öğretilmesi, etkili olmayan yöntemlerin seçilme nedenlerinin önüne geçilmesi ve eğitimlerin yaygınlaştırılması önem verilmesi gereken konulardandır. Özellikle kırsal kesimlerde yaşayan kadınlar genellikle eş ve aile büyüklerinin izin vermemesi, günah ve infertiliteye neden olabileceğini düşündüklerinden modern aile planlaması yöntemlerini kullanmada kararsız kalmaktadırlar (Karadağ ve ark., 2013).

Tablo 4. Sosyo-demografik özelliklere göre Aile Planlaması Tutum Ölçeği puan ortalamalarının dağılımı

Sosyo-Demografik Özellikler	Ort ±SS	Test ve p değeri
Kadınların eğitim düzeyi*		
Okuma-yazma bilmeyen ¹	100.2±19.0	F=19.436 p=0.001
İlkokul mezunu ²	103.1±15.3	5>4,3,2,1
Ortaokul mezunu ³	107.6±14.8	3>1
Lise mezunu ⁴	109.0±18.1	1<4
Üniversite mezunu ve üzeri ⁵	125.2±18.4	
Eşin eğitim düzeyi*		
Okuma-yazma bilmeyen	89.7±9.9 ¹	F=14.104 p=0.001
İlkokul mezunu	103.6±17.4	5>4,3,2,1
Ortaokul mezunu	107.4±15.6 ³	1<2,3,4,5,
Lise mezunu	107.0±17.0 ⁴	
Üniversite mezunu ve üzeri	120.5±19.7 ⁵	
Çalışma durumu**		
Evet	118.3±20.2	t=6.046
Hayır	105.2±16.7	p=0.001
Aile tipi**		
Çekirdek aile	110.6±18.8	t=3.182
Geniş aile	101.8±16.8	p=0.002

*Tek Yönlü Varyans Analizi **Bağımsız gruplarda t testi

Bu çalışmada kadınların %38.4’ü herhangi bir aile planlaması yöntemi kullanmanın günah olduğunu düşündüklerini belirtti. Kadınların %36.2’si rahim içi araç kullanmanın, %17’si ise kombine oral kontraseptif kullanmanın günah olduğunu düşündüklerini ifade ettiler (Tablo 2). Dönmez ve arkadaşlarının (2020) yaptıkları çalışmada, Türk kadınlarının %32’sinin ve Suriyeli kadınların %46’sının aile planlaması yöntemi olarak tüp ligasyonun günah olduğunu belirtmişlerdir (Dönmez ve ark., 2020). Gana (2017), Guatemala (2016) ve Pakistan’da (2019) yapılan nitel çalışmalarda, aile planlaması yöntemlerinin kürtajla eş değer ve günah olduğu belirtilmiştir (Ataullahjan ve ark., 2019; Richardson ve ark., 2016; Staveteig, 2017).

Tablo 5. Kadınların obstetrik ve aile planlamasına ilişkin özelliklerine göre Aile Planlaması Tutum Ölçeği puan ortalamalarının dağılımı

Özellikler	Ort ±SS	Test ve p değeri	
Spontan düşük*			
Evet	105.3±16.9	t=1.920	p=0.056
Hayır	110.2±19.1		
İsteyerek düşük*			
Evet	105.9±14.7	t=0.808	p=0.420
Hayır	109.3±19.0		
İstenmeyen gebelik*			
Evet	108.0±18.7	t=-0.458	p=0.647
Hayır	109.3±18.8		
Doğum Sayısı**			
Hiç doğum yapmamış	111.7±20.9		
1-2	112.7±18.3	F=9.561	p=0.001
3 ve üzeri	103.2±17.3		
Aile planlaması danışmanlığı alma*			
Evet	112.5±18.7	t=2.389	p=0.017
Hayır	107.3±18.5		
Herhangi bir kontrasepsiyon yöntemi kullanma durumu**			
Kullanmayan ¹	107.6±17.1	F=6.862	p=0.001
Modern yöntem kullanan ²	114.1±24.4	2>1	
Geleneksel yöntem kullanan ³	102.5±15.3	2>3	
Herhangi bir yöntemin günah olduğunu düşünme*			
Evet	105.5±15.1	t=-2.777	p=0.006
Hayır	111.4±20.4		
Kürtajı aile planlaması olarak düşünme			
Evet	108.1±21.2	t=-0.432	p=0.666
Hayır	109.3±18.3		

* Bağımsız gruplarda t testi, ** Tek Yönlü Varyans Analizi

Literatürde doğurganlık ve aile planlaması yöntemlerinin kullanımı din, eğitim düzeyi ve toplumsal uygulamalarla ilgili olduğu düşünülmektedir (Çubukçu, 2018; Erlenwein ve ark., 2015, Gavas ve İnal, 2019; Öztaş ve ark., 2015; Selim ve Bilgin, 2020). Araştırma bulgusu literatür ile uyumludur.

İstenmeyen gebelikleri temsil eden küretajlar aile planlaması hizmetlerinin değerlendirilmesinde önemli bir göstergedir (Oltuluoğlu ve Başer, 2012). Yapılan bu çalışmada kadınların %84.5'i küretajın bir aile planlaması yöntemi olmadığını düşündüklerini belirttiler. Benzer şekilde, Çakmak ve arkadaşları çalışmalarında, kadınların %90'ının

küretajın bir aile planlaması yöntemi olmadığını düşündüklerini bildirmişlerdir. (Çakmak ve ark., 2015). Oltuluoğlu ve Başer (2012)'in yaptıkları çalışmada, kadınların %36.6'sının istenmeyen gebelik yaşadığını ve istenmeyen bu gebeliklerin %40.3'ünün düşük ya da kürtajla sonuçlandığını saptamışlardır (Oltuluoğlu ve Başer, 2012). Font-Ribera ve arkadaşları (2008) yaptıkları çalışmada, katılımcıların %41'inin istenmeyen gebeliğe sahip olduğunu ve bu gebeliklerin %60'ının kürtajla sonuçlandığını saptamışlardır (Font-Ribera ve ark., 2008). Budak ve arkadaşları 2015 yılında yaptıkları çalışmada ise, küretaj ile sonuçlanan gebeliklerin %94'ünün plansız olduğunu belirtmişlerdir (Budak ve ark., 2015). Araştırma bulgusu literatür ile uyumludur.

Laktasyonel amenore yöntemi, emzirme ile fertilizasyonun baskılanması sonucu oluşmaktadır. Postpartum dönemdeki anneler tarafından kontraseptif yöntem olarak tercih edilmesine rağmen tam emzirme olmadıkça gebelikten koruyucu etkisinin düşük olduğu belirtilmektedir (Egelioğlu Cetişli ve ark., 2020). Araştırmada kadınların %63.5'i emzirmenin gebelikten koruduğunu belirtmişlerdir. Yapılan bir çalışmada kadınların %52.5'i emzirmenin gebelikten yüzde yüz koruyucu olduğunu ve emziren annenin gebe kalmayacağını ifade etmiştir (Elkin, 2015). Karabulutlu ve Ersöz'ün (2017) yaptıkları çalışmada, kadınların %44.4'ü emzirmenin gebelikten koruduğunu belirtmişlerdir (Karabulutlu ve Ersöz, 2017). Çalışma sonuçları araştırma bulgusunu destekler niteliktedir.

Araştırmada APTÖ'nin toplamından ve alt boyutlarından alınabilecek en düşük ve en yüksek puanlar doğrultusunda kadınların puan ortalamaları incelendiğinde; kadınların aile planlamasına yönelik genel tutumlarının (109.1±18.7), toplumun aile planlamasına ilişkin tutumlarının (48.8±10.1), aile planlaması yöntemlerine ilişkin tutumlarının (35.1 ± 6.5) ve doğuma ilişkin tutumlarının (25.1± 5.4) orta düzeyde olduğu söylenebilir (Tablo 3). Ejder Apay ve arkadaşlarının (2010) Erzurum'da yaptıkları çalışmada 36 ve üzeri yaş grubunda olan kadınların APTÖ puan ortalaması (109.04±19.82), 18-35 yaş grubuna (116.25±17.93) göre daha düşük bulunmuştur. Ayrıca kadınların toplumun aile planlamasına ilişkin tutumlarının (51.88±0.52), aile planlaması yöntemlerine ilişkin tutumlarının (36.72±0.29) ve doğuma ilişkin tutumlarının (28.73±0.26) orta düzeyde olduğu saptanmıştır (Ejder Apay ve ark., 2010). Ayaz ve Yaman Efe'nin 2009 yılında yaptıkları çalışmada, kadınların aile planlamasına yönelik genel tutumlarının (120.1±13.8), toplumun aile planlamasına ilişkin tutumlarının (54.80±8.1), aile planlaması yöntemlerine ilişkin tutumlarının (36.81±5.2) ve doğuma ilişkin tutumlarının (28.50±4.2) iyi düzeyde olduğu saptanmıştır (Ayaz ve Yaman Efe, 2009). Gözükara ve arkadaşlarının 2015 yılında yaptıkları çalışmada, kadınların aile planlamasına yönelik genel tutumlarının (124.20 ± 27.34), toplumun aile planlamasına ilişkin tutumlarının (54.75±14.10), aile planlaması yöntemlerine ilişkin tutumlarının (38.87±8.20) ve doğuma ilişkin tutumlarının (29.70±5.96) iyi düzeyde olduğu belirtilmiştir (Gözükara ve ark., 2015). Tezel ve arkadaşlarının (2015) çalışmasında ise, kadınların aile planlamasına yönelik genel tutumlarının

(130.72±26.10), toplumun aile planlamasına ilişkin tutumlarının (59.13±12.25), aile planlaması yöntemlerine ilişkin tutumlarının (41.41±9.46) ve doğuma ilişkin tutumlarının (30.18±7.24) iyi düzeyde olduğu söylenebilir (Tezel ve ark., 2015). Alan Dikmen ve arkadaşlarının (2019) Türkiye'deki Suriyeli mülteci kadınlar ile yaptıkları çalışmada, kadınların aile planlamasına yönelik tutumlarının (94.67±17.48) orta düzeyde olduğu saptanmıştır (Alan Dikmen ve ark., 2019). Aydın Avcı ve arkadaşlarının (2018) Türkiye'nin kuzeyinde yaşayan Roman kadınlar ile yaptıkları çalışmada, kadınların aile planlamasına yönelik genel tutumlarının (74.9 ± 9.64), toplumun aile planlamasına ilişkin tutumlarının (27.8±5.08), aile planlaması yöntemlerine ilişkin tutumlarının (26.8 ± 6.69) ve doğuma ilişkin tutumlarının (20.1±2.13) düşük düzeyde olduğu saptanmıştır (Aydın Avcı ve ark., 2018). Kashmir'de sağlık çalışanları ile yapılan çalışmada, katılımcıların yaklaşık %80.1'inin aile planlamasına karşı olumlu bir tutuma sahip olduğu bulunmuştur (Wani ve ark., 2019). Kuzeybatı Etiyopya'da 2018 yılında yapılan bir çalışmada ise, aile planlamasına yönelik bilgi ve tutum düzeyinin düşük olduğu belirtilmiştir (Semachew Kasa ve ark., 2018). Çalışmalardaki farkın yerleşim yerlerindeki farklılıktan kaynaklandığı düşünülmektedir. Aile planlaması tutumunun iyi düzeyde olmamasının, ilgili bölgede yaşayan kadınların aile planlaması yöntemlerine yönelik bilgi düzeylerinin düşük olmasından ve ataerkil yapının egemen olduğu toplumsal bir yapının etkin olmasından kaynaklandığı düşünülebilir.

Araştırmada kadınların ve eşlerinin eğitim düzeyi ile APTÖ puan ortalamaları arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu bulundu (Tablo 4). Literatür incelendiğinde, yapılan çalışmalarda kadınların eğitim düzeyi yükseldikçe aile planlamasına yönelik olumlu tutumların da anlamlı derecede arttığı görülmektedir. (Ayaz ve Yaman Efe, 2009; Çıtak Bilgin ve Tokur Kesgin, 2020; Ejder Apay ve ark., 2010; Gözükara ve ark., 2015; Gür ve Sohbet, 2017; Tezel ve ark., 2015). Nikolic ve Djikanovic (2015), eğitim düzeyi ile aile planlaması yönteminin kullanımı arasında pozitif bir ilişki olduğunu belirtmişlerdir (Nikolic ve Djikanovic, 2015).

Araştırmada çalışan kadınlar ve çekirdek ailede yaşayan kadınların APTÖ puan ortalaması anlamlı olarak yüksek olduğu saptandı (Tablo 4). Yapılan çalışmalarda çalışan kadınların APTÖ puan ortalamasının çalışmayan kadınlara göre daha yüksek olduğu saptanmıştır (Ejder Apay ve ark.,

2010; Eryılmaz ve Ege, 2016; Tezel ve ark., 2015). Diğer yandan Alan Dikmen ve arkadaşlarının (2019) yaptıkları çalışmada, kadınların çalışma durumunun APTÖ puan ortalamasını etkilemediği saptanmıştır (Alan Dikmen ve ark., 2019). Genet ve arkadaşlarının 2015 yılında yaptıkları çalışmada, ev hanımı/çiftçi olan kadınların karşılanmamış kontrasepsiyon ihtiyaçlarının, çalışan kadınlara göre yaklaşık yedi kat daha fazla olduğu bulunmuştur (Genet ve ark., 2015). Çalışan kadınların aile planlamasına yönelik tutumlarının olumlu olmasının nedeni, ekonomik bağımsızlıkları nedeniyle aile planlaması hizmetlerine ulaşmalarının daha kolay olması ve istedikleri yöntemi temin edebilme olasılıklarının daha fazla olmasına bağlı olduğu düşünülmektedir. Yapılan çalışmalarda, yaşanan aile tipine göre APTÖ puan ortalaması karşılaştırıldığında; çekirdek ailede yaşayanların puanları geniş ailede yaşayanlara oranla daha yüksek olduğu bulunmuştur (Ejder Apay ve ark., 2010; Eryılmaz ve Ege, 2016; Gözükara ve ark., 2015). Diğer yandan, bazı çalışmalarda kadınların yaşadıkları aile yapılarının APTÖ puan ortalamasını etkilemediği saptanmıştır (Alan Dikmen ve ark., 2019; Ayaz ve Yaman Efe, 2009; Tezel ve ark., 2015). Bölge kültüründe, diğer kararlarda olduğu gibi, aile büyüklerinin, özellikle de kayınvalidenin etkisinin, aile planlamasında geniş aile kadınlarının bağımsız karar alma ve tutumlarını etkileyeceğine inanılmaktadır.

Araştırmada kendiliğinden düşük yapanların APTÖ puan ortalamasının düşük olduğu görülmüştür ve aralarındaki ilişki anlamlıdır (Tablo 5). Gözükara ve arkadaşlarının (2015) yaptıkları çalışmada daha önce düşük yapan kadınların aile planlaması tutumlarının daha olumsuz olduğu, Ejder Apay ve arkadaşlarının (2010) yaptıkları çalışmada düşük yapmış kadınların aile planlaması tutumlarının anlamlı derecede daha olumsuz olduğu ve düşük sayısı arttıkça olumsuz tutumların da arttığı belirtilmiştir (Ejder Apay ve ark., 2010; Gözükara ve ark., 2015). Tezel ve arkadaşlarının (2015) yaptıkları çalışmada ise kadınların düşük sayısı ile APTÖ puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı belirlenmiştir (Tezel ve ark., 2015).

Araştırmada doğum sayısı fazla olan ve aile planlaması konusunda danışmanlık almayan kadınlarda APTÖ puan ortalamasının düşük olduğu saptandı (Tablo 5). Literatür incelendiğinde, kadınların yaşayan çocuk sayısı arttıkça, APTÖ puan ortalamasının düştüğü ve aralarındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu belirlenmiştir

(Egelioğlu Cetişli ve ark., 2020; Ejder Apay ve ark., 2010; Gözükara ve ark., 2015; Tezel ve ark., 2015). Alan Dikmen ve arkadaşlarının (2019) çalışmasında kadınların istedikleri sayıda çocuk sahibi olmaları ve yaşayan çocuk sayısı ile APTÖ puanı arasında istatistiksel olarak anlamlı ilişki olduğu saptanmıştır (Alan Dikmen ve ark., 2019). Aile planlaması yöntemlerinin yalnızca doğum kontrol yöntemi olarak görüldüğü ve çok sayıda çocuğa sahip olmanın daha yüksek bir sosyal statü olarak görüldüğü ülkelerde, çok sayıda çocuğa sahip olmayı istemenin aile planlaması üzerinde olumsuz etkileri vardır. Aile planlaması konusunda danışmanlık almanın kadınların doğru bilgi ve uygulamalarını artırdığı bilinmektedir. Yapılan bir çalışmada aile planlaması yöntemlerinin kullanımını gerekli bulan, yöntemler hakkında bilgi alan ve bu konuda bilgi almaya istekli olan kadınların, yöntem kullanımını gereksiz bulan, bu konuda daha önce bilgi almayan ve bilgi almayı gereksiz bulan kadınlara göre aile planlaması tutumlarının daha olumlu olduğu saptanmıştır (Çıtak Bilgin ve Tokur Kesgin, 2020). Eryılmaz ve Ege'nin (2016) yaptıkları çalışmada, aile planlaması danışmanlık hizmeti alan kadınlarda, APTÖ puan ortalamasının daha yüksek ve aralarındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu bulunmuştur (Eryılmaz ve Ege, 2016). Ayrıca yapılan çalışmalarda, yanlış bilgi ve mitlerin aile planlaması tutumunu olumsuz etkilediği bildirilmektedir (Ankomah ve ark., 2011; Sultan ve ark., 2018). Kadınların aile planlaması danışmanlığı alma durumlarının, aile planlamasına ilişkin tutumlarını olumlu yönde etkilediği düşünülebilir.

Aile planlaması yöntemi kullanmama oranı, diğer bölgelere göre Kuzey Doğu Anadolu'da (%36.5) en yüksek orandadır (TNSA, 2018). Araştırmada herhangi bir aile planlaması yöntemi kullanmayan ya da geleneksel yöntem kullanan kadınlarda da APTÖ puanının düşük olduğu bulunmuştur (Tablo 5). Literatürde, herhangi bir aile planlaması yöntemi ve modern yöntem kullanan kadınların, yöntem kullanmayan ve geleneksel yöntemleri kullanan kadınlara göre daha yüksek APTÖ puan ortalamasına sahip olduğu görülmektedir (Ayaz ve Yaman Efe, 2009; Ejder Apay ve ark., 2010). Tezel ve arkadaşlarının (2015) yaptıkları çalışmada ise, aile planlaması yöntemi kullananların APTÖ puan ortalamasının (131.51±26.00) kullanmayanların APTÖ puan ortalamasına göre (129.82±26.23) daha yüksek olduğu, ayrıca geleneksel yöntem kullananların

APTÖ puan ortalamasının (132.81±27.68) modern yöntem kullananların APTÖ puan ortalamasından (131.39±25.85) daha yüksek olduğu saptanmıştır ve bu farklar istatistiksel açıdan anlamlı bulunmamıştır (Tezel ve ark., 2015). Benzer şekilde Gözükara ve arkadaşlarının (2015) yaptıkları çalışmada, kadınların aile planlaması yöntemi kullanma özelliklerine göre APTÖ puan ortalaması incelendiğinde; aile planlaması yöntemi ve modern yöntem kullanma durumu ile APTÖ puan ortalaması arasında istatistiksel açıdan anlamlı fark olmadığı bulunmuştur (Gözükara ve ark., 2015). Chopra ve Dhaliwal (2010) tarafından yapılan bir çalışmada da araştırmaya katılan kadınların uzun süreli aile planlaması kullanım oranlarının düşük olmasına rağmen aile planlamasına karşı tutumlarının olumlu olduğu belirtilmiştir (Chopra ve Dhaliwal, 2010). Etkin aile planlaması yöntemi kullanımının, aile planlamasına karşı olumlu bir tutum geliştirilmesinde etkili olduğu düşünülmektedir. Bu çalışmada kadınların çoğunluğu kürtajın bir aile planlaması yöntemi olmadığını belirtmiştir (Tablo 5). Gözükara ve arkadaşlarının yaptıkları çalışmada, kürtaj sayısı ile APTÖ puan ortalaması arasında istatistiksel açıdan anlamlı fark bulunmamıştır (Gözükara ve ark., 2015). Bu sonuç kadınların, dini inançları ve kürtajın üreme sağlığı üzerine olumsuz etkileri ile ilişkili olabilir.

Sonuç ve Öneriler

Aile planlaması hizmetlerini yürüten en önemli sağlık profesyonelleri ebeler ve hemşirelerdir. Kadınların aile planlamasına ve doğurganlığa ilişkin tutumlarının, kullandıkları kontraseptif yöntemlerin belirlenmesi planlanacak ebelik ve hemşirelik girişimlerine rehberlik edebilecektir. Bu çalışmada kadınların %38.3'ü herhangi bir aile planlaması yöntemi kullanmanın günah olduğunu ifade etti, %63,5'i ise emzirmenin gebelikten koruduğunu belirtmiştir. Araştırmanın sonucunda, kadınların aile planlaması yöntemlerine ilişkin tutumlarının pozitif olduğu ancak aile planlaması yöntemi kullanma durumunun istendik düzeyde olmadığı belirlendi. Kadınların ve eşlerinin eğitim düzeyi yükseldikçe APTÖ puan ortalamaları yükselmektedir. Ayrıca çalışan kadınlarda ve çekirdek ailede yaşayan kadınların APTÖ puan ortalamaları anlamlı olarak yüksektir. Çocuk sayısı fazla olan, aile planlaması konusunda danışmanlık almayan ve herhangi bir aile planlaması yöntemi kullanmayan ya da geleneksel yöntem kullanan kadınlarda da APTÖ puanının düşük olduğu bulundu. Bu sonuçlar doğrultusunda; sorunun çözümü için kadınların statüsünün

iyileştirilmesine öncelik verilmesi, eğitim olanaklarının artırılması önemlidir. Aile planlamasına yönelik tutumların belirlenmesi ve varsa yanlış tutumların düzeltilmesi için kadınlara eğitim imkânının sağlanması, aile planlamasına yönelik eğitim ve danışmanlık hizmetlerinin verilmesi, kadınların bu hizmetlere ulaşmasında eşitlik ve hakkaniyetin sağlanması, modern aile planlaması yöntemlerinin kullanımının yaygınlaştırılması önerilebilir.

Araştırmanın Sınırlılıkları

Bu araştırmanın bazı sınırlılıkları vardır. Çalışmanın ilk sınırlılığı sadece şehir merkezinde ve aile hekimliklerinde yapılmış olmasıdır. İkinci sınırlılık, sözlü iletişim kurabilen ve araştırmaya katılmaya gönüllü olan kadınların dahil edilmesidir. Diğer kısıtlılıklar ise çalışmanın veri toplama formlarındaki sorulara verilen yanıtların kadın ifadelerine dayalı olmasıdır.

Araştırmanın Etik Yönü/ Ethics Committee

Approval: Araştırmanın yürütülebilmesi için, Bingöl Üniversitesi Bilimsel Araştırma ve Yayın Etik Kurulundan etik izin (Karar No: 92342550/044) alınmıştır. Çalışmanın amacı katılımcılara ayrıntılı olarak açıklanmış, katılımın gönüllülük esasına dayalı olduğu, gizlilik ve mahremiyet haklarının saklı tutulacağı ve istedikleri zaman çalışmadan çekilebilecekleri hakkında bilgilendirilerek, görüşmelerin yapılması ve kaydedilmesi için katılımcılardan bilgilendirilmiş onam alınmıştır. Araştırmada Helsinki Deklarasyonu ilkelerine uyulmuştur.

Hakem/Peer-review: Dış hakem değerlendirmesi.

Yazar Katkısı/Author Contributions: Fikir/kavram: FN, ŞM,MS; Tasarım: FN, ŞM, MS; Danışmanlık: FN, ŞM, ÖDY; Veri toplama: FN, ŞM; Veri işleme: FN, ŞM; Analiz ve/veya Yorum: FN, ŞM, ANY, ÖDY; Kaynak tarama: FN, ANY, ÖDY; Makalenin Yazımı: FN, ANY, ÖDY; Eleştirel inceleme: FN, ŞM, ANY, ÖDY, MS. Tüm yazarlar eşit katkıda bulunmuştur.

Çıkar çatışması/Conflict of interest: Araştırmacılar herhangi bir çıkar çatışması belirtmemişlerdir.

Finansal Destek/Financial Disclosure: Bu araştırma için finansal destek alınmamıştır.

Çalışma Literatüre Ne Kattı?

- Araştırmanın sonuçlarına göre kadınların aile planlaması yöntemlerine yönelik tutumları pozitif olmasına rağmen istenilen düzeyde değildir.
- Kadınların pozitif olan tutumlarına rağmen istenilen düzeyde aile planlaması danışmanlığı ve desteği almalarının önündeki engellerin belirlenmesinin önemi bu çalışmayla ortaya konmuştur. Yeterli düzeyde hizmet alamayan risk gruplarının

belirlenmesi, hizmet alımının önündeki engellerin tanımlanması ve çözümüne yönelik planlamaların yapılması önemli bir durumdur.

- Kadının çalışma durumu, çekirdek aile yapısında olması, aile planlaması konusunda danışmanlık alması, kendisinin ve eşinin eğitim düzeyinin yüksek olması aile planlaması tutumlarını olumlu etkilemektedir. Bu sonuca göre çalışmayan, geniş ailede yaşayan, aile planlaması konusunda danışmanlık almamış/alamamış, eğitim düzeyi düşük olan kadınların karşılanmamış kontrasepsiyon ihtiyaçlarının olabileceği ortaya çıkmıştır.
- Bu sonuçlar, aile planlaması hizmetlerini planlamada ebe ve hemşirelere yol gösterici olacak ve karşılanmamış kontrasepsiyon ihtiyacının azalmasını sağlayacaktır.

Kaynaklar

- Alan Dikmen H, Cankaya S, Dereli Yılmaz S. (2019). The attitudes of refugee women in Turkey towards family planning. *Public Health Nursing (Boston, Mass.)*, 36(1), 45-52.
- Ankomah A, Anyanti J, Oladosu M. (2011). Myths, misinformation, and communication about family planning and contraceptive use in Nigeria. *Open Access Journal of Contraception*, 2, 95-105.
- Ataullahjan A, Mumtaz Z, Vallianatos H. (2019). Family planning, Islam and sin: Understandings of moral actions in Khyber Pakhtunkhwa, Pakistan. *Social Science & Medicine* (1982), 230, 49-56.
- Arslan S, Okcu G, Coşkun AM, Temiz F. (2019). Kadınların gebeliği algılama durumu ve bunu etkileyen faktörler. *Sağlık Bilimleri ve Meslekleri Dergisi*, 6(1), 179-192.
- Ayaz S, Yaman Efe S. (2009). Family planning attitudes of women and affecting factors. *Journal of The Turkish German Gynecological Association*, 10(3), 137-141.
- Aydın Avcı I, Cavusoglu F, Aydın M, Altay B. (2018). Attitude and practice of family planning methods among Roma women living in northern Turkey. *International Journal of Nursing Sciences*, 5(1), 33-38.
- Bostancı M. (2011). Doğu Anadolu bölgesindeki bir ilçede kadınların kullandıkları kontraseptif yöntemleri için bilgi kaynakları ve istenmeyen gebeliklerle ilişkisi. *Dicle Tıp Dergisi*, 38 (2), 202-207.
- Budak M, Toğrul C, Balsak D, Sakar M, Tahaoğlu A, Akgöl S ve ark. (2015). İsteğe bağlı küretaj olan kadınların kontrasepsiyon yöntemleri ve küretaj nedenleri açısından değerlendirilmesi. *Jinekoloji-Obstetrik ve Neonatoloji Tıp Dergisi*, 12(3), 106-109.
- Chopra S, Dhaliwal L. (2010). Knowledge, attitude and practices of contraception in urban population of North India. *Archives of Gynecology and Obstetrics*, 281(2), 273-277.
- Çakmak B, Metin FZ, Özsoy AZ, Çıtlı R, Önder Y, Yılmaz Doğru H. (2014). Opinion of women about elective abortion. *Turkish Journal of Obstetrics and Gynecology*, 11(3), 170-175.
- Çıtak Bilgin N, Tokur Kesgin M. (2020). Kanatlı sektörde çalışan kadınların aile planlaması ve acil kontrasepsiyona ilişkin bilgi ve tutumlarının belirlenmesi. *Sağlık Bilimleri Dergisi*, 29(2), 123-132.
- Çubukçu M. (2018). Samsun ili 15-49 yaş grubu kadınların aile planlaması yöntemlerini kullanım dağılımı. *Ankara Medical Journal*, 18(2), 207-214.
- Dönmez S, Gümüşsoy S, Koçak SH. (2020). Views of Turkish and Syrian refugee women who are from two different cultures on tubal ligation. *Ankara Medical Journal*, (2), 298-314.
- Egelioglu Cetişli N, Kahveci M, Işık S, Hacılar A. (2020). Kadınların postpartum kontraseptif tercihleri ve tutumları. *Journal of Academic Research in Nursing*, 6(1), 67-72.
- Ejder Apay S, Nazik E, Özdemir F, Pasinlioğlu T. (2010). Kadınların aile planlamasına ilişkin tutumlarının belirlenmesi. *Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi*, 13(3), 1-7.
- Elkin N, Ören MM, Demirel A, Önal AE. (2015). Bir aile sağlığı merkezine başvuran gebelerin anne sütü ve emzirmeye ilişkin bilgi ve tutumları. *Sürekli Tıp Eğitimi Dergisi*, 24(2), 41-48.
- Erlenwein J, Kundu S, Schippert C, Soergel P, Hillemanns P, Staboulidou I. (2015). Attitude toward, acceptance of and knowledge about female sterilization as a method of contraception. *European Journal of Obstetrics, Gynecology, and Reproductive Biology*, 185, 83-87.
- Eryılmaz N, Ege E. (2016). Doğum sonu dönemdeki kadınların aile planlaması konusundaki tutumları ve ilişkili faktörler. *Journal of Human Sciences*, 13(2), 3389-3401.
- Font-Ribera L, Pérez G, Salvador J, Borrell C. (2008). Socioeconomic inequalities in unintended pregnancy and abortion decision. *Journal of Urban Health: Bulletin of The New York Academy of Medicine*, 85(1), 125-135.
- Gavas E, İnal S. (2019). Türkiye’de kadınların aile planlaması yöntemleri kullanma durumları ve tutumları: Sistematiik derleme. *Sağlık ve Yaşam Bilimleri Dergisi*, 1(2), 37-43.
- Genet E, Abeje G, Ejigu T. (2015). Determinants of unmet need for family planning among currently married women in Dangila town administration, Awi Zone, Amhara regional state; a cross sectional study. *Reproductive health*, 12, 42.
- Gözükara F, Kabalcıoğlu F, Ersin F. (2015). Şanlıurfa ilinde kadınların aile planlamasına ilişkin tutumlarının belirlenmesi. *Harran Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi*, 12(1), 9-15.

- Gür F, Sohbet R. (2017). Gaziantep ilinde el beceri kurslarına gelen kadınların aile planlamasına yönelik, bilgi tutum ve davranışları. *Medical Sciences*, 12(1), 10-21.
- Karabulutlu Ö, Ersöz B. (2017). Kars ili, Susuz ilçe merkezine bağlı aile planlaması yöntemi kullanan 15-49 yaş grubu evli kadınlarda kullanılan yöntem ve yöntem seçimini etkileyen faktörler. *Caucasian Journal of Science*, 4 (1), 26-44.
- Karadağ G, Koçak H, Yılmaz M. (2013). Kadınların gebeliği önleyici yöntemleri kullanma ve tercih etme nedenleri. *Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 2(1), 13-25.
- Kul Uçtu A, Karakoç H, Özerdoğan N. (2018). Evlendirme dairesine başvuran kadınların aile planlaması yöntem kullanımı ve hizmet alımına ilişkin görüşlerinin değerlendirilmesi. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 7(1), 12-21.
- Nikolic Z, Djikanovic B. (2015). Differences in the use of contraception between Roma and non-Roma women in Serbia. *Journal of Public Health*, 37(4), 581-589.
- Oltuluoğlu H, Başer M. (2012). Malatya il merkezinde yaşayan evli kadınların kullandıkları aile planlaması yöntemleri ve seçme nedenlerinin incelenmesi. *İnönü Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi*, 19(3), 167-174.
- Öngen M, Kırca N. (2020). Mülteci ve göçmen kadınlarda kadın sağlığı sorunları. *Atatürk Üniversitesi Kadın Araştırmaları Dergisi*, 2(2) ,55-69.
- Örsal Ö, Kubilay G. (2014). Aile planlaması tutum ölçeğinin geliştirilmesi. *Florence Nightingale Journal of Nursing*, 15(60), 155-164.
- Öztaş Ö, Baydar Artantaş A, Kayhan Tetik B, Yalçıntaş A, Üstü Y, Uğurlu M. (2015). 18-49 yaş grubu evli kadınların üreme sağlığı ve kontrasepsiyon hakkındaki bilgi, tutum ve davranışları. *Ankara Medical Journal*, 15(2), 67-76.
- Richardson E, Allison KR, Gesink D, Berry A. (2016). Barriers to accessing and using contraception in highland Guatemala: the development of a family planning self-efficacy scale. *Open Access Journal of Contraception*, 7, 77-87.
- Selim S, Bilgin D. 2020. Dini inanışlara göre doğurganlığı etkileyen faktörlerin etkileşim hipotezi açısından araştırılması. *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 22(4), 1005-1019.
- Semachew Kasa A, Tarekegn M, Embiale N. (2018). Knowledge, attitude and practice towards family planning among reproductive age women in a resource limited settings of Northwest Ethiopia. *BMC Research Notes*, 11(1), 577.
- Staveteig S. (2017). Fear, opposition, ambivalence, and omission: Results from a follow-up study on unmet need for family planning in Ghana. *PloS One*, 12(7), e0182076.
- Sultan S, Ali MM, Bardai SS, Kanpurwala MA, Punjwani FS. (2018). Knowledge, attitude, and practice of family planning methods among married men and women. *Journal of Women's Health*, 7(3), 1-3.
- Şenoğlu A, Çoban A, Karaçam Z. (2019). İstenmeyen gebelikler ve isteyerek yapılan düşüklerin değerlendirilmesi. *Archives Medical Review Journal*, 28(4), 300-305.
- Tezel A, Gönenç İ, Akgün Ş, Öztaş Karataş D, Altuntaş Yıldız T. (2015). Kadınların aile planlamasına yönelik tutumları ve etkileyen faktörler. *Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi*, 18(3), 181-188.
- Türkiye Nüfus Sağlık Araştırması (TNSA) 2018 Ana Raporu, Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü. Erişim tarihi: 13.02.2021 http://www.hips.hacettepe.edu.tr/tnsa2018/rapor/TNSA2018_ana_Rapor.pdf
- Wani RT, Rashid I, Nabi SS, Dar H. (2019). Knowledge, attitude, and practice of family planning services among healthcare workers in Kashmir- a cross-sectional study. *Journal of Family Medicine and Primary Care*, 8(4), 1319-1325.